

УДК 378.016:811.111

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-2-47>

Марія ПОГОДІНА,

orcid.org/0000-0003-4629-561X

старший викладач кафедри іноземних мов

Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

(Харків, Україна) mariapogodina2902@gmail.com

Христина МАНЬКОВСЬКА,

orcid.org/0000-0001-9763-7777

викладач кафедри іноземних мов та військового перекладу

Національної академії Сухопутних Військ імені Гетьмана Петра Сагайдачного

(Львів, Україна) Kferens24@gmail.com

РОЗВИТОК SOFT SKILLS У КУРСАНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

В наші дні для висококваліфікованого спеціаліста надзвичайно важливо мати так звані “hard skills” (жорсткі навички) та “soft skills” (м'які/гнучкі навички). Жорсткі навички – це професійні навички, яким можна навчити студентів на заняттях, лекціях та семінарах. Для того, щоб набути жорстких навичок, необхідно отримати знання та вивчити певні інструкції. М'які навички, також відомі як міжособистісні навички, це універсальні компетенції, яким набагато важче навчити. Вони залежать від характеру людини, здібності спілкуватися, знаходити вихід із складних ситуацій та здатності брати відповідальність за поставлені задачі. Сьогодні висококваліфікований спеціаліст повинен вміти працювати у команді та встановлювати відносини. Найважливіші soft skills – гнучкість або адаптивність, ефективні комунікативні навички, вміння вирішувати проблеми, креативність, міжособистісні навички та здатність працювати у команді.

Викладачі у закладах вищої освіти мають приділяти багато уваги розвитку м'яких навичок під час занять. В навчанні мови вони особливо важливі. Якщо студенти (курсанти) можуть навчитися, як ефективно спілкуватися на одній мові, то зазвичай вони зможуть також це зробити на інших мовах. М'які навички не тільки підвищують ефективність методів викладання мови, але й допомагають встановити здорові відносини, запобігти негативним ситуаціям та вирішувати конфлікти, розвивати навички критичного мислення та креативність.

М'які навички необхідні для успіху в будь-якій сфері, і вивчення іноземних мов не є виключенням. В сучасному світі, де люди постійно пов'язані з технологіями, здатність ефективно спілкуватися стала важливішою, ніж коли-небудь. Це означає, що студентам (курсантам) необхідно мати хороші м'які навички для того, щоб бути успішними. Забезпечуючи належне середовище та використовуючи ефективні методи навчання, викладач може допомогти студентам (курсантам) розкрити їхній повний потенціал.

Ключові слова: *м'які навички, тверді навички, фахівці, курсанти, англійська мова.*

Mariia POHODINA,

orcid.org/0000-0003-4629-561X

Senior Lecturer at the Department of English Language

Ivan Kozhedub Kharkiv National Air Force University

(Kharkiv, Ukraine) mariapogodina2902@gmail.com

Khrystyna MANKOVSKA,

orcid.org/0000-0001-9763-7777

Lecturer at the Department of Foreign Languages and Military Translation

Hetman Petro Sahaidachnyi National Ground Forces Academy

(Lviv, Ukraine) Kferens24@gmail.com

DEVELOPING SOFT SKILLS IN CADETS AT ENGLISH LANGUAGE CLASSES

Nowadays it is extremely important for a highly qualified specialist to have so-called “hard skills” and “soft skills”. Hard skills are professional skills that can be taught to students at the lessons, lectures, and seminars. In order to acquire hard skills, it is necessary to gain knowledge and learn certain instructions. Soft skills, also known as interpersonal skills, are universal competencies that are much more difficult to teach. They depend on a person’s character, the ability to communicate, to get out of difficult situations and to take responsibility for tasks. Today, a highly qualified specialist should have the ability to work in a team and establish relationships. The most important soft skills are flexibility or adaptability, effective communication skills, problem solving, creativity, interpersonal skills and teamwork.

Teachers in higher educational establishments should pay a lot of attention to the development of soft skills in class. In language learning, they are especially important. If students (cadets) can learn how to communicate effectively in one language, they can usually do it in other languages too. Soft skills not only increase the effectiveness of language teaching methods but help to establish healthy relationships, prevent negative situations and resolve conflicts, cultivate critical thinking skills and creativity.

Soft skills are essential for success in any field, and language learning is no exception. In today's world, where people are constantly connected to technology, it is more important than ever to be able to communicate effectively. This means that learners (cadets) need to have good soft skills in order to be successful. By providing the right environment and using effective teaching methods, a teacher can help students (cadets) reach their full potential.

Key words: soft skills, hard skills, specialists, cadets, English.

Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються в освіті в умовах воєнного часу та післявоєнної відбудови країни призводять до зростання потреби у фахівцях, що володіють не тільки професійними навичками *hard skills*, але й м'якими навичками *soft skills*, які є надзвичайно важливими для трудової діяльності. Сучасний ринок праці стрімко змінюється завдяки новітнім технологіям та штучному інтелекту, і це призводить до змін у вимогах до працівників. Роботодавці оцінюють не тільки знання в тій чи іншій галузі та володіння технічними навичками (*hard skills*), але й очікують від майбутніх фахівців наявність навичок *soft skills*. Тому здобувачі вищої освіти мають і отримувати професійні знання, і набувати вмінь, що допоможуть їм працювати у команді, розвивати навички комунікації, застосовувати критичне мислення. У зв'язку з цим необхідно починати формування м'яких навичок у студентів (курсантів) вже з молодших курсів, і таку думку розділяє А. В. Гарага, пропонуючи формування м'яких навичок у рамках усіх дисциплін навчальної програми (Гарага, 2020: 50). А такий предмет як «Англійська мова» має величезний ресурс для становлення й розвитку гнучких навичок студентів (курсантів). В цьому випадку будуть активно розвиватися як мовні навички, так і *soft skills*.

Аналіз досліджень. Вітчизняні науковці О. Г. Глазунова, Л. В. Іванова, К. О. Коваль, Л. В. Скорнякова, Н. В. Тілкіна, Н. В. Філатова розглядали м'які навички як необхідну складову сучасного фахівця. Проблемою розвитку гнучких навичок займалися такі зарубіжні дослідники як М. Бялік, Б. Тріллінг, Ч. Фейдл. Особливості формування *soft skills* під час вивчення англійської мови студентами немовних спеціальностей ставали предметом досліджень таких науковців, як Л. Голубнича, З. Діденко, І. Єрмоєнко, О. Кравець, О. Курінний. Н. Шерстюк розглянуто важливість формування та розвитку *soft skills* у студентів ЗВО нелінгвістичних напрямів підготовки на заняттях англійської мови, а також роль м'яких навичок у професійному розвитку, обґрунтовано необхідність їхнього активного формування, від-

повідно до сучасних вимог освіти (Шерстюк, 2022: 319-321). Вчені Н. С. Бурмакіна, А. В. Гарага, Л. М. Пінчук в своїх працях приділяли увагу використанню ігрових технологій та іншим активним методам навчання на заняттях іноземної мови для формування та розвитку гнучких навичок.

Мета статті – дослідити поняття “soft skills” (м'які/гнучкі навички); розглянути особливості та значення м'яких навичок для життя і кар'єри; дати класифікацію м'яких навичок; проаналізувати ефективні технології та методи викладання англійської мови у військових закладах вищої освіти для розвитку *soft skills* у курсантів.

Виклад основного матеріалу. Українські заклади вищої освіти отримали надскладний виклик воєнного часу та післявоєнного відродження країни, відбудови суспільства, створення нової вільної та незалежної країни. Однак, для реалізації планів на мирне майбутнє необхідно вирішити проблему підготовки фахівців у закладах вищої освіти з урахуванням змін, що відбуваються у суспільстві взагалі та в освіті зокрема.

Ці зміни надзвичайно швидкі. Ще десять років тому успішні випускники закладів вищої освіти були затребувані ринком праці, але на сьогодні, наявних *hard skills* вже недостатньо для працевлаштування. Здобувачі вищої освіти повинні не тільки отримувати знання в тій чи іншій галузі, але й набувати вмінь, які допоможуть їм критично мислити, гідно спілкуватися, ефективно використовувати час, знаходити креативні рішення різноманітних завдань. Більшість роботодавців прагне приймати на роботу фахівців із хорошими *soft skills*. Саме тому заклади вищої освіти мають приділяти особливу увагу розвитку *soft skills* як невід'ємній частині професійної підготовки майбутнього фахівця.

Отже, спробуємо дати визначення терміна “soft skills” і з'ясувати різницю між *soft skills* та *hard skills*. Для успішної професійної реалізації і кар'єрного зростання кожен фахівець повинен володіти необхідними професійними уміннями і знаннями, що в сучасній психологічній літературі називаються “hard skills” (жорсткими навичками).

Саме цьому навчають в закладах вищої освіти майбутніх фахівців, а після – теоретичні знання вже шліфуються на практиці. Проте, як демонструють реалії життя, досягнення кар'єрних висот залежить не лише від суто теоретичних знань і професійних навичок, але і від наявності так званих soft skills.

Термін “soft skills” перекладається з англійської, як «гнучкі» або «м'які навички». Даючи визначення поняття “soft skills”, слід зазначити, що не існує єдиної узгодженої класифікації м'яких навичок. Н. А. Длугунович вважає, що soft skills – це навички, які неможливо відстежити наочно (Длугунович, 2014: 239). К. О. Коваль дотримується точки зору, що soft skills – соціологічний термін, який належить до емоційного інтелекту, тобто особистих характеристик (Коваль, 2015: 162). М'які навички часто розглядаються як неспецифічні й тісно пов'язані з особистісними рисами та установками, соціальними й управлінськими здібностями. На основі проведеного теоретичного аналізу досліджень українських та зарубіжних науковців визначаємо, що гнучкі навички – це комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних умінь або навичок, необхідних для міжособистісного спілкування, досягнення цілі за допомогою критичного та творчого мислення, ефективної та успішної професійної діяльності. Зазначені навички є необхідними і надзвичайно важливими в самореалізації кожної людини будь-якого віку, як молоді, так і дорослих.

Розглянемо класифікацію soft skills. К. О. Коваль класифікує та виділяє три типи якостей, таких як індивідуальні (властивість приймати рішення, позитивне мислення та оптимізм), комунікативні (підготовка презентацій, взаємодія з різними типами людей) та управлінські (гра в команді, здатність об'єднувати та мотивувати команду) (Коваль, 2015: 165). Н. А. Длугунович виділяє такі типи м'яких навичок: особиста ефективність, комунікативні навички, управлінські, стратегічні (Длугунович, 2014: 241). З цією класифікацією згодні Н. М. Махначова, А. К. Мідляр (Махначова, 2017: 382). Т. В. Волошина, О. Г. Глазунова, В. І. Корольчук додають ще навички управління інформацією (Глазунова, 2019: 96). Після проведеного аналізу наявних класифікацій виділяємо такі три групи м'яких навичок: 1) особистісні навички; 2) комунікативні навички; 3) професійні навички.

Особистісні навички – це якості, які характеризують здатність людини динамічно розвиватися, управляти своїми емоціями та контролювати свою поведінку, уміння справлятися з проблемами, пристосовуватися до незвичайних умов, ставити

цілі та виконувати їх за певний час. До них можна віднести креативне мислення, інтуїцію, емпатію, позитивне мислення та оптимізм, адаптивність, гнучкість, вміння управляти часом, емоційний інтелект.

Комунікативні навички характеризують відносини людини з іншими та включають міжособистісне спілкування, здатність взаємодіяти з іншими та працювати у команді, виступати публічно та переконувати, вміння підтримувати розмову, слухати та ставити запитання; вміння виконувати інструкції, вміння вирішувати конфліктні ситуації, невербальну комунікацію. Професійні навички допомагають вирішувати загальнопрофесійні завдання. Вони складаються з лідерських навичок, вміння створювати команду та регулювати її роботу, вміння ефективно розподіляти ролі та обов'язки, стресостійкості, вміння проявляти ініціативу.

Іноземна мова стала однією з найголовніших складових будь-якої професійної діяльності, що сприяє розвитку міжнародного співробітництва. Крім того, з розвитком високих технологій знання англійської мови стало необхідним жорстким навиком для кваліфікованих фахівців задля роботи в міжнародних командах. Володіння англійською мовою є також необхідною компонентою для успішної адаптації в міжнародному академічному середовищі, для обміну професійною, науковою та дослідницькою інформацією. Тому англійська мова є підґрунтям для формування м'яких навичок, які відображені в універсальних компетенціях робочих програм з англійської мови. У процесі вивчення дисципліни у здобувачів вищої освіти формується велика кількість м'яких навичок. Так, в робочій програмі навчальної дисципліни «Іноземна мова» Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба до усіх спеціальностей університету (крім льотного фаху) визначені компетентності для випускників-бакалаврів, якими вони повинні володіти після закінчення університету. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми навчальна дисципліна забезпечує набуття низки компетентностей:

- здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності, опрацювати фахову літературу іноземною мовою;
- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації, в тому числі на засадах різноманітності та мультикультурності;

– здатність проведення досліджень на належному рівні;

– здатність генерувати та втілювати на практиці або в дослідницькій діяльності нові ідеї (креативність);

– здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань;

– здатність до організації ділової комунікації.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми встановлені наступні програмні результати навчання, якими повинен оволодіти здобувач освіти після вивчення навчальної дисципліни:

1) випускник виявляє вміння використовувати іноземну мову для організації ефективної міжмовної та міжкультурної комунікації на особистому та професійному рівнях;

2) випускник виявляє вміння застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та/або дослідження в конкретній галузі;

3) випускник виявляє вміння оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування;

4) випускник виявляє вміння збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

Отже, можна зробити висновки, що у навчальних програмах з англійської мови велика увага приділена тренуванню найпоширеніших м'яких навичок. Найважливіша з них, на нашу думку, це навичка комунікації, без якої складно уявити всі наступні *soft skills*. Тут і вміння попросити допомоги, відсутність страху комунікації з різними людьми, пошук оптимального варіанту для роботи в команді. Навичка комунікації тісно пов'язана з вмінням робити публічні виступи, що означає не просто вчитися красиво й чітко говорити, але й вчитися переконувати. Правильно презентувати себе, впевнено триматися серед незнайомих — це необхідні навички у сучасному світі. Слід зазначити, що мистецтво самопрезентації є однією із найважливіших м'яких навичок, що допомагають в житті. Як правило, всі люди, що досягли успіху та визнання, володіють цією навичкою і майстерно презентують себе. Майстерність самопрезентації складається із декількох елементів: упевненості в собі, гарного зовнішнього і презентабельного

вигляду, здатності викликати симпатію, уміння розповісти про свої досягнення і успіхи, ораторської майстерності. Наступними по значущості ми вважаємо лідерство та продуктивну роботу в команді. Лідер повинен показувати свої знання, вміння і навички, а послідовники визначають невдачу або успіх лідера. Те, на скільки лідер може вмотивувати послідовників і породжує його успіх. Лідеру необхідно змінювати стратегії своєї поведінки, в залежності від того, як вирішується ситуація. Лідер має відчувати команду, гуртувати, вести до цілей та організовувати роботу. Кожен підлеглий має співпрацювати з іншими людьми, спілкуватися без конфліктів, розуміти свою роль. Робота в команді, в свою чергу, потребує гнучкості та адаптивності. Уміння пристосовуватися до різних життєвих обставин та знаходити позитивні моменти навіть у складних ситуаціях допомагає людям в усіх аспектах життя, зокрема й у навчанні. Чим швидше людина адаптується до нових умов, тим ефективніше вона взаємодіє із навколишнім світом, що знаходить своє відображення у міжособистісних комунікаціях і професійній сфері. Для того, щоб розвинути в собі навички гнучкості, не варто боятися чогось нового, невідомого, а необхідно реалізовувати себе в різних напрямках, експериментувати, отримувати новий досвід. Робота в команді також сприяє розвитку стресостійкості. Визначення пріоритетів і первинних завдань, чітке планування своїх дій допомагає знизити рівень стресу. Щодо креативності, то мабуть жодна з дисциплін не сприяє її розвитку так, як сприяє англійська мова. Ця навичка також є дуже важливою, адже творче мислення, здатність поглянути на питання з іншого ракурсу та знайти неординарне рішення є надзвичайно затребуваними якостями в сучасному світі.

Розуміючи, які навички пріоритетні для випускника закладу вищої освіти XXI століття взагалі та військових закладів зокрема, ми можемо бути націлені на вибір освітніх технологій спрямованих на формування гнучких навичок. На практичних заняттях з англійської мови викладач повинен ефективно застосовувати нові освітні технології, які включають в себе когнітивно орієнтовані технології (діалогічні методи навчання, семінари-дискусії, проблемне навчання, когнітивні карти); діяльнісно орієнтовані технології (метод проєктів, контекстне навчання, організаційно-діяльнісні ігри, комплексні завдання, імітаційно-ігрове моделювання соціальних процесів); особистісно орієнтовані технології (інтерактивні та імітаційні ігри). Всі ці сучасні активні методи відносяться до інтерактивного навчання, тобто навчання, в якому

здобувач вищої освіти стає суб'єктом навчальної діяльності, вступає в діалог з викладачем, бере участь у процесі пізнання у ході виконання творчих, пошукових, проблемних завдань. У процесі застосування інтерактивних технологій здійснюється взаємодія курсантів з викладачем, а також один з одним при виконанні завдань в парах та групах. Застосування інтерактивних методів на занятті дає змогу курсантам не лише формувати іншомовні мовленнєві компетентності, але й забезпечує розвиток інтелектуальних здібностей та аналітичного мислення.

При застосуванні інтерактивних технологій навчання впроваджуються такі методи викладання іноземної мови, як комунікативний, когнітивно-комунікативний та конструктивістський. У процесі навчання за комунікативним методом курсанти набувають не тільки жорстку навичку у вигляді здатності правильно та доречно користуватись мовою, але й розкривають свої резервні можливості та творчий потенціал. Різновидом комунікативного методу є когнітивно-комунікативний метод викладання. В його основі лежить принцип усвідомлення під час навчання, розуміння виникнення лінгвістичного явища та використання в мові. Вправи когнітивно-комунікативного характеру повинні вчити аналізувати, порівнювати, узагальнювати, відшукувати взаємозв'язки (Мельнікова, 2014: 58). Важливим у вивченні іноземної мови є також конструктивістський метод. Він полягає в активному навчанні здобувачів вищої освіти. Завдання викладача не навчити, а сприяти навчальному процесу. Заняття є орієнтованим на дію, наближену до реалій професійної діяльності, і дають можливість наблизитися до життєвих ситуацій, «пережити» їх, користуючись іноземною мовою, та бути готовими спілкуватися англійською мовою в подібних ситуаціях у майбутньому. На нашу думку, найбільш ефективною методикою є комунікативна, яка надає змогу впровадити в процес навчання такі форми роботи, як мозковий штурм, рольові ігри та створення проблемної ситуації. Мозковий штурм – це процес вирішення проблеми на основі стимулювання творчої активності, що розвиває пошуково-дослідницькі компетенції, креатив-

ність і комунікативні вміння, допомагає оволодіти навичками роботи в групі. Метод рольової гри змушує курсантів вирішувати різноманітні проблеми, сприяючи формуванню відповідних видів мовленнєвої діяльності. Цей метод широко використовується під час вивчення таких тем, як «Покупки», «В ресторані», «В готелі» і надає широкі можливості для креатива.

Метод створення проблемної ситуації базується на прикладах із життя й передбачає самостійне формування курсантами проблемних ситуацій і колективний пошук їх вирішення (Білоцерковець, 2017: 22). Але викладачеві необхідно пам'ятати, що зміст і технології навчання іноземної мови повинні відповідати актуальним інтересам і задовольняти потреби майбутнього офіцера, тобто відтворювати оточення, найбільш наближене до реального життя.

Важливим і необхідним при вивченні іноземних мов є використання сучасних інтернет-технологій, за допомогою яких курсант вирішує поставлені викладачем завдання. Комп'ютерні технології не лише відкривають курсантам доступ до нових джерел інформації, а й підвищують ефективність самостійної роботи, надають нові можливості для творчості. Треба зазначити, що самостійна підготовка мініпроектів є одним із найулюбленіших завдань курсантів. Це, на нашу думку, пов'язано з можливістю максимально проявити свій творчий потенціал.

Висновок. Сьогодні soft skills важливі для успішної інтеграції в професійне життя та задля побудови успішної кар'єри. Українські заклади вищої освіти мають приділяти особливу увагу розвитку м'яких навичок як невід'ємній частині професійної підготовки майбутнього фахівця. Як показує практика військових закладів вищої освіти, soft skills можна та потрібно ефективно розвивати, вдало інтегруючи їх до навчальних планів і програм. Вивчення англійської мови як мови глобального спілкування тісно пов'язано з розвитком soft skills, а заняття з англійської є ефективним інструментом для їх формування. Коли люди розвивають в собі м'які навички, а ще й англійською, у них з'являється впевненість в собі, розкривається творчий потенціал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоцерковець А. Новітні методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ. Дослідження та впровадження в початковий процес сучасних моделей викладання іноземної мови за фахом: зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з питань методики викладання іноземної мови, 15 травня 2017 р. Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2017. С. 21–22.
2. Гарага А. В. Формування “Soft Skills” студентів університету – перспективний напрям підвищення якості вищої освіти. Економічний вісник університету. № 47. С. 46–52.

3. Глазунова О. Г., Волошина Т. В., Корольчук В. І. Розвиток “soft skills” у майбутніх фахівців з інформаційних технологій: методи, засоби, індикатори оцінювання. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2019. С. 93–106.
4. Длугунович Н. А. Soft skills як необхідна складова підготовки IT-фахівців. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 6. С. 239–242.
5. Коваль К. О. Розвиток “Soft skills” у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2015. № 2. С. 162–167.
6. Махначова Н. М., Мідляр А. К. “Soft skills” керівника підприємства. Економіка та управління підприємствами. 2017. № 17. С. 380–383.
7. Мельнікова Т. Сучасні методи викладання іноземних мов. Лінгвістичні та лінгвокультурологічні аспекти навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 24–25 квітня 2014 р. Дніпропетровськ, 2014. С. 57–59.
8. Шерстюк, Н. О. (2022). Особливості та способи освоєння «Soft Skills» у ЗВО. Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки, Полтава. С. 319–321.

REFERENCES

1. Bilotserkovets A. (2017) Novitni metody vykladannia inozemnoi movy za profesiinym spriamuvanniam u VNZ. [Modern methods of teaching a foreign language for special purposes] Doslidzhennia ta vprovadzhennia v navchalnyi protses suchasnykh modelei vykladannia inozemnoi movy za fakhom: zb. materialiv III Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konf. z pytan metodyky vykladannia inozemnoi movy – Researches and implementation into learning process modern methods of teaching a foreign language for special purposes: Scientific Bulletin of III All-Ukrainian Scientific and Practical Internet conference in teaching methods of a foreign language. Odesa National university named after I. Mechnikov, 21–22. [in Ukrainian].
2. Garaga A. (2020) Formuvannia “Soft Skills” studentiv universytetu – perspektyvnyi napriam pidvyshchennia yakosti vyshchoi osvity. [Formation of “Soft Skills” in students of a university is a promising direction of quality improvement of higher education] Ekonomichnyi visnyk universytetu – Economical Bulletin of the University, 47. 46–52. [in Ukrainian].
3. Glazunova O., Voloshyna T., Korolchuk V. (2019) Rozvytok “soft skills” u maibutnykh fakhivtsiv z informatyinykh tekhnologii: metody, zasoby, indykatory otsiniuvannia. [Development of “soft skills” in future information technology specialists: methods, means, evaluation indicators] Vidkryte osvithne e-seredovyshe suchasnoho universytetu – Open educational e-environment of modern university, 93–106. [in Ukrainian].
4. Dluhunovych N. (2014) Soft skills yak neobkhidna skladova pidhotovky IT-fakhivtsiv. [Soft skills as a necessary component of training of IT-specialists] Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Khmelnytskyi national university, 6. 239–242. [in Ukrainian].
5. Koval K. (2015) Rozvytok “soft skills” u studentiv – ody z naivazhlyvishykh chynnykiv pratsevlashtuvannia. [Development of “soft skills” in students is one of the most important factors for employment] Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu – Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute, 2. 162–167. [in Ukrainian].
6. Makhnachova N., Midliar A. (2017) “Soft skills” kerivnyka pidpriemstva. [“Soft skills” of a head of the enterprise] Ekonomika upravlinnia pidpriemstvamy – Economics of enterprise management, 17. 380–383. [in Ukrainian].
7. Melnikova T. (2014) Suchasni metody vykladannia inozemnykh mov. [Modern methods of teaching foreign languages] Lihvistychni ta lnhvokulturolohichni aspekty navchannia inozemnykh studentiv u vyshchikh navchalnykh zakladakh Ukrainy: materialy IV Vseukr. nauk.-prakt. konf., m. Dnipropetrovsk – Linguistic and Cultural aspects of teaching foreign students in higher educational establishments of Ukraine: Materials of IV All-Ukrainian Scientific and Practical Internet conference, Dnipropetrovsk. 57–59. [in Ukrainian].
8. Sherstiuk N. (2022) Osoblyvosti ta sposoby osvoiennia “Soft Skills” u ZVO. [Features and methods of learning “Soft Skills” in higher educational establishments] Suchasni trendy rozvytku medychnoi osvity: perspektyvy i zdotutky, Poltava – Modern trends of Medical Science development: prospects and achievements, Poltava. 319–321. [in Ukrainian].